

Отже, на основі вивчення наукової літератури ми дійшли до таких **висновків**:

– музикотерапія – це процес цілеспрямованого використання музики та звуків з метою гармонізуючого впливу на психофізіологічний стан особистості;

– вплив музики на людину здійснюється трьома чинниками: **вібраційним, фізіологічним і психологічним**;

– основні завдання застосування музикотерапії в педагогіці полягають у: збереженні здоров'я та підвищенні працездатності дітей; активізації зацікавленості та інтересу до музичних занять; збільшенні продуктивності навчальної діяльності дітей; посиленні активності дитини, її емоційності; вирішенні проблем міжособистісного спілкування;

– використання музикотерапії у процесі музичного навчання дошкільників та молодших школярів сприятиме розкриттю у них саногенного потенціалу (резервних й адаптивних можливостей організму, ресурсів опірності та емоційної стійкості до стресу) та оптимізації розвитку музикальності.

Подальший напрям роботи вбачаємо в розробці ідеї використання музикотерапії у системі підготовки майбутніх учителів музики.

Література

1. Волженцева И. В. Психология музыкального воздействия: учебное пособие для студентов вузов / И. В. Волженцева; Макеевский эконом-гуманитар. ин-т. – Макеевка МЭГИ; Донецк: Донбасс, 2011. – 347 с.

2. Золотарьова А. Музично-терапевтичні ігри як засіб оздоровлення молодших школярів / А. Золотарьова // Мистецтво та освіта. – №4. – 2011. – С. 28-41.

3. Львова Т.В. Инновационное применение музыкально-педагогических технологий (на материале работы с проблемными детьми): дисс. ... кандидата пед. наук: 13.00.02 / Львова Татьяна Владимировна. – М., 2012. – 215 с.

4. Моцарт гениальный музыкальный целитель // Наука и религия: Научно-популярный журнал. – 2012. – №4. – С. 49-51.

5. Побережна Г. І. Педагогічний потенціал музикотерапії / Г. І. Побережна // Мистецтво та освіта. – 2008. – № 2. – С. 9-13.

6. Протасова С. Музыка в жизни ребенка и в Вальдорфской школе / С. Протасова, С. Копыл // Музыка в школі. – 2003. – № 5-6. – 60 с.

7. Руденко С. Музикотерапія на заняттях з дітьми дошкільного віку // Музичний керівник – 2013. – № 7. – С. 19-26.

8. Яновська Н. Мистецтво навчання або навчання через мистецтво / Н. Яновська // Початкова школа: Науково-медичний журнал. – 2005. – №9. – С. 47-50.

УДК 373.67:001.11

Шніца Р. І.

ФЕНОМЕН «ЗНАННЯ» У КОНТЕКСТІ СУЧАСНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ

В статтє рассматривается понятие «знания» в отечественной и зарубежной научной литературе. Раскрываются некоторые аспекты современного понимания этого термина в контексте музыкально-педагогического образования. Представлена специфика знаний в сфере искусства.

Ключевые слова: *знания, информация, музыкально-педагогическое образование, личность.*

The article discusses the concept of "knowledge" in domestic and foreign scientific literature. Reveals some aspects of the modern understanding of the term in the context of pedagogical education. Presented the specifics of knowledge of the person in the sphere of art.

Keywords: *knowledge, information, music-pedagogical education, personality.*

Одним з найважливіших процесів сучасності є перехід цивілізації європейського типу до нового постіндустріального етапу, що характеризується зростанням обсягу інформації та

динамізацією процесів занурення людини у відкрите мінливе інформаційне середовище. Швидкий розвиток суспільства сприяє появі нових вимог до знань, які б постійно оновлювалися і задовольняли його потреби. Саме тому доміантною точкою нашого дослідження є поняття «знання».

У науковій літературі феномен «знання» з філософської точки зору вивчали науковці: М.Шлік, О.Нейрат, Р.Карнап, Г.Рейхенбах, А.Айер, А. Легостаєв, В.Співак, Ю.Петров, Н.Семібратова, Н.Баранець, В.Толпикін, В.Яковлев та інші дослідники; з педагогічної точки зору категорію «знання» досліджували О.Орлов, А.Гайфутдінов, О.Ельбрехт, Г.Сечкін.

Метою нашої статті є уточнення та обґрунтування поняття «знання» у сучасній науково-педагогічній літературі та визначення специфіки мистецьких знань.

Найпоширеніше визначення поняття “знання” – обізнаність у певній сфері, пізнання дійсності в окремих її проявах, сукупність відомостей з якої-небудь галузі, що були набуті у процесі дослідження чи навчання, перевірений практикою результат пізнання дійсності, правильне її відображення в мисленні людини у вигляді уявлень, понять, суджень, теорій, особлива форма духовного засвоєння результатів пізнання. Невід’ємними ж якостями справжніх знань є систематичність, усвідомленість та осмисленість. На думку науковців, знання є важливою складовою світогляду людини, впливають на її ставлення до дійсності, визначають вольові риси особистості, характер моральні погляди й переконання, слугують джерелом нахилів та інтересів людини, а також є необхідною умовою розвитку здібностей та обдарувань.

У психології «знання» розуміють як результат пізнавальної діяльності індивіда; сукупність ідей людини, засвоєних нею понять, законів і принципів, а також зафіксованих особливостей явищ і предметів» [5, с.72]. Відомо, що знання можуть бути емпіричними (недостатньо узагальненими) і теоретичними, що відображають об’єктивні закономірності зв’язки і відношення; наукові й життєві, усвідомлені й формально засвоєні; споглядально-пояснювальні й дієво-перетворювальні [5, с.72].

Результат аналізу поняття «знання», розкритого у довідковій літературі, свідчить про багатозначність терміна. Його розуміють як «обізнаність», «сукупність відомостей», «перевірений практикою результат», «форма засвоєння результатів пізнання», «результат діяльності індивіда», «сукупність ідей, засвоєних понять».

У деяких наукових джерелах поняття «знання» розглядається разом з «інформація» та «інформатизація». Одні науковці ці терміни розводять, а інші ототожнюють. Так, науковець В.Седякін вивчав поняття «знання» у тісному взаємозв’язку з «інформатизацією» у філософському аспекті, але не ототожнював їх. Автором розглядається конкретно-науковий підхід на основі «DIKW» - моделі (DIKW від англ. data, information, knowledge, wisdom – дані, інформація, знання та мудрість.), яка пов’язує основні інформаційні поняття носія інформації, даних, інформації та знань. Дослідник розкриває сутність та значення понять інформації та знань як мовних понять в рамках відомого «знаннєвого» підходу [6, с.183]. Продовжуючи цю думку, науковець зазначає, що «категорія знання по відношенню до категорії інформації набуває змісту саме в гносеологічному контексті. Інформація ж набуває значення знання, коли вона сприйнята людиною і набула змісту» [6, с.183]. На наш погляд, авторське трактування даних термінів науковцем досить цікаве. Він розуміє інформацію як результат сприйняття та інтерпретації даних, що виражені в осмисленому сполученні слів, а знання – це «відображення навколишнього світу в свідомості в результаті інтерпретації та обробки інформації» [6, с.183].

Вивченню співвідношень понять «знання» та «інформація» у галузі економіки присвятила свої наукові дослідження російський науковець З.Варламова. Вона досліджувала економічну категорію «знання». Притримуючись поглядів Ф.Махлупа, Б.Мільнера, Г.Клейнера, дослідниця зазначає, що засновник «знань економіки», як наукової дисципліни, Ф. Махлуп визначає знання як необхідну людям інформацію, що використовується ними за певними правилами у відповідності до визначених процедур і з урахуванням ставлення людей до інформації [1, с.5-7]. В той же час, Б.Мільнер в монографії «Управління знаннями» не дає точного наукового визначення даному поняттю, однак, робить спробу розвести поняття «знання» та «інформація» наступним чином: інформація – це факти і дані, що

описують певну ситуацію чи проблему, а знання, в широкому значенні, - це розуміння того, як що-небудь функціонує, певного роду ноу-хау. Науковець Г. Клейнер у своїй рецензії на вищезазначену монографію, приводить декілька образних висловів, які дозволяють реконструювати дане визначення наступним чином - знання – це інформація, поєднана з інформаційними цінностями організації. У пізнішій публікації узагальнюючи підходи, що використовуються до визначення поняття «знання», Б.Мільнер говорить про два найрозповсюдженіші: по-перше, знання – це практична інформація, що активно керує процесами виконання задач, вирішення проблем і прийняття рішення. По-друге, знання являють собою слово, факт, приклад, подію, гіпотезу чи модель, що посилюють розуміння чи виконання в певній галузі діяльності чи дисципліни [1, с.7-15].

У сфері менеджменту поняття «знання» висвітлено науковцем В.Катькало. Визначаючи авторське розрізнення понять «знання та «інформація» як традиційне для сучасної науки, В.Катькало зауважує, що «...знання може змінюватися в світлі нової інформації, однак зміст першого чітко відрізняється від другого розумінням взаємозв'язку та поведінкових аспектів, в тому числі, знання залежить від контексту його формування та розвитку» [3, с.169].

Проблемі якісного засвоєння та формування знань присвятили свої наукові напрацювання науковці А.Штиров, О.Соколова та С.Чайковська. Вони обстоюють думку про те, що інформація, яка засвоюється людиною, перетворюючись в знання, стає «своєю» лише шляхом пізнання та особистісної діяльності за наявності досвіду.

Так, у педагогічній науці значення поняття «знання» ґрунтовно розкриває дослідник А. Штиров. Він зазначає, що в освітній парадигмі модерністського типу, яка властива постіндустріальному суспільству, однією із основних цілей є оволодіння знаннями. При цьому, зазначає автор, під знаннями розуміли «логічно пов'язані, завершені текстові конструкти, що містять в собі певним чином відібрану, препаровану та структуровану суму інформації в якій-небудь предметній галузі. Дана інформація передавалася в готовому вигляді». Разом з тим, автор вважає, що таке трактування поняття «знання» неадекватне сучасній ситуації, коли основною проблемою, що стоїть перед людиною, яка хоче набути знання, постає не питання де їх знайти, питання «як відрізнити... знання від інформаційного непотребу, коли це пропонується нам в необмеженій кількості» [10, с.31]. В такій ситуації значення поняття «знання» кардинально міняється. А.Штиров наголошує, що акцент у досягненні головної цілі освіти зміщується з передачі знання на його самостійний пошук в морі інформації, що оточує індивіда.

Отже, в рамках особистісно-орієнтованої парадигми освіти поняття «знання» трактується як результат досвіду особистості. Все, що учневі дається в готовому вигляді – це ще не знання, а лише інформаційна сировина для його отримання. Тільки інформація, що сприйнята через призму особистісного досвіду, осмислена, добута індивідом з додаванням певного інтелектуального зусилля стає знанням [10, с.19].

У мистецькій педагогіці проблему формування «інтегрованих мистецьких знань» майбутнього вчителя музики О.Соколова розглядає у зв'язку з пізнанням. «У процесі пізнання – підкреслює науковець, - беззаперечно значення має послідовність: «сприйняття-уявлення-поняття» [7, с.18]. Дослідниця трактує інтегровані мистецькі знання як «цілісну сукупність відомостей з різних видів мистецтва, яка є результатом спеціально- організованої художньо-пізнавальної діяльності з осягнення та узагальнення змісту і внутрішніх полі структурних взаємозв'язків художніх явищ» [7, с.76].

У шкільній мистецькій освіті знання розглядає Л.Масол через призму поняття «тезаурус» у монографії «теоретико-методичних засадах інтегрованого навчання мистецтва». Мистецький тезаурус автор розуміє як фактор інтеграції знань. Вона визначає тезаурус як сукупність понять у певній галузі знань; сховище, досвід людини. Під досвідом людини (учня) науковець виділяє сукупність понять, образів, операцій, смислових зв'язків, а також словник цих основних понять. Науковець зазначає, що у педагогіці тезаурус виконує роль інформаційної основи навчання. Збільшення ж обсягу інформації, засвоєння нових знань повинно супроводжуватися ускладненням і навчального тезаурусу - «своєрідного компаса-

орієнтира школярів у безмежному морі художніх понять і термінів, які так чи інакше звучать на шкільних уроках мистецтва та поза ними» [4, с.43].

Науковець Н. Царьова вивчала музично-мовні знання у галузі середньої шкільної освіти. В її роботі конкретизується уявлення про музично-мовні знання у зв'язку із процесом засвоєнням їх школярами. Авторка ставить питання про необхідність розгляду цієї проблеми з позицій внутрішньої та зовнішньої реальності, що є підґрунтям розмежування колективної та індивідуальної форми знання і психологічної обумовленості процесу переходу однієї форми в іншу [8, с.144-146].

Науковець С.Чайковська, як і провідна українська дослідниця О.Соколова, звертає увагу на взаємозалежність знання, пізнання та досвіду. Авторка вважає знання основним елементом змісту музичної освіти, розглядаючи проблематику формування музичних знань молодших школярів засобами мультимедійних технологій навчання. Вона переконана, що знання - це результат пізнання дійсності, законів розвитку мистецтва й особливої сфери художньо-образного мислення. У них знаходить вираження узагальнений досвід, накопичений у процесі соціально-художньої практики [9, с.72].

Проводячи паралелі між науковими пошуками науковців А.Штирова, О.Соколової та О.Чайковської можемо зробити висновок, що їхні ідеї частково суголосні. Це стосується насамперед тези, що сходинка «інформація» перейде до сходинки «знання» тільки в тому випадку, якщо вона стане «своєю», зігрітою власними роздумами та сприйнята через призму особистісного досвіду.

Отже, підсумовуючи дослідницькі думки у довідкових та наукових джерелах про різні підходи до визначення поняття «знання» можна виділити ті, що взаємодоповнюють одне одне. Таким чином знання можна розуміти як:

- обізнаність, наявність відомостей, або сукупність відомостей з якої-небудь галузі, що були набуті у процесі дослідження чи навчання;

- перевірений практикою результат пізнання дійсності, правильне її відображення в мисленні людини у вигляді уявлень, понять, суджень, теорій; – особлива форма духовного засвоєння результатів пізнання, процесу відображення дійсності, яка характеризується усвідомленням їх істинності;

- результат пізнавальної діяльності індивіда; сукупність ідей людини, засвоєних нею понять, законів і принципів, а також зафіксованих особливостей явищ і предметів;

- відображення навколишнього світу в свідомості в результаті інтерпретації та обробки інформації;

- результат досвіду особистості.

В свою чергу, мистецькі знання відрізняються від загальних та предметних емоційною забарвленістю, специфікою сприймання у процесі художньо-пізнавальної діяльності та художньо-образним осмисленням творів мистецтва. Саме тому, мистецькі знання розуміють як:

- цілісну сукупність відомостей з різних видів мистецтва, яка є результатом спеціально-організованої художньо-пізнавальної діяльності з осягнення та узагальнення змісту і внутрішніх полі структурних взаємозв'язків художніх явищ;

- відображення властивостей речей, предметів і явищ дійсності, перероблені в категорію особистісного досвіду;

- результат пізнання дійсності, законів розвитку мистецтва й особливої сфери художньо-образного мислення.

Отже, порівняльний аналіз та узагальнення наведених формулювань уможливорює визначити поняття «знання» у науковій та педагогічній літературі. На сьогоднішній день індивід потребує розуміння доцільності та потрібності знань та інформації, через яку він сприймає їх. На наш погляд засвоєння інформації відбувається через наступну модель навчальної комунікації: інформація – знання – тезаурус – компетентність. Разом з тим, дану модель у художній педагогіці можна представити наступним чином: інформація у галузі мистецтва – мистецькі знання – тезаурус (система мистецьких знань) – компетентність. У такому випадку, знання є тим базовим містком, який сполучає найнижчу сходинку – «володіння інформацією» через «тезаурус» до найвищої сходинки – «компетентності».

Тому ми вважаємо, що питання саме мистецьких знань у сфері середньої освіти має певні прогалини, а відтак становить перспективи для нашого подальшого дослідження саме у сфері мистецтва та музичної педагогіки.

Література

1. Варламова З.М. Исследование соотношения понятий «знание» и «информация» / З.М.Варламова // Вестник Челябинского государственного университета. Экономика. Вып 14. - №7 (108). – 2008. – С.7-15
2. Эриксен Т.Х. Тирания момента. Время в эпоху информации / Т.Х. Эриксен; пер. с норв. – М.: Весь мир, 2003. – С.31.
3. Катькало В.С. Управление знаниями как концепция и как функция / Рос.журн.менеджмента. – 2004. – №2. – С.169. Рец.на кн.: Мильнер Б.З. Управление знаниями.М.: ИНФРА-М, 2003. – Т.14. – 178с.
4. Масол Л.М.Теоретико-методологічні засади інтегрованого навчання мистецтва. Режим доступу – [<http://refdb.ru/look/3377390-pall.html>]. – С.43.
5. Приходько Ю.О., Юрченко В.І. Психологічний словник-довідник: Навчальний посібник. – К.: Каравела, 2012. – С.72
6. Седякин В. П. Информация и знания / В.П.Седякин // Научные ведомости Белгородского государственного университета. Серия «Философия. Социология. Право». Вып. № 8 (63). – том 8. – 2009. С. 180-188
7. Соколова О. Методичні основи інтеграції мистецьких знань у підготовці майбутніх учителів музики і художньої культури: дис...канд.пед.наук: 13.00.02. – К., 2004.
8. Царева Н.О. Категория «музыкально-языковое знание» в аспекте педагогических задач / Н.О.Царева // Теория и практика общественного развития. Вып. № 6. – 2011. – С.144-146
9. Чайковська О. Формування музичних знань молодших школярів засобами мультимедійних технологій навчання: дис...канд.пед.наук : 13.00.02. – К., 2001
10. Штиров А. Смысл понятия «знание» в образовательной парадигме постиндустриального общества / А.Штиров // Народное образование. Педагогика. Известия Волгоградского Государственного Технического университета. – Вып. № 10. – Т. 3. – 2012. – С.18-21

УДК 378.013+780.71

У Хуймін

ХУДОЖНЬО-КОМУНІКАТИВНИЙ ДОСВІД: СУТНІСТЬ ПОНЯТТЯ ТА СТРУКТУРА

В статье У Хуйминь раскрывается сущность художественно-коммуникативного опыта, который является особенностью обязательным в профессиональной подготовке мазыканта-исполнителя, а также учителя музыки. Представлены основные аспекты этого понятия в теории и практике музыкального образования, а также авторская его трактовка и компонентная структура. Отмечается, что выбор компонентов художественно-коммуникативного опыта связан с характеристиками коммуникативной сферы.

Ключевые слова: *опыт, эстетический опыт, художественный опыт, художественно-коммуникативный опыт.*

The article reveals the essence of Huyming have artistic and communicative experience, which is particularly essential in the training of mazykanta Executive, as well as a music teacher. The main aspects of this concept in the theory and practice of music education, as well as the author's interpretation and its component structure. It is noted that the choice of the components of artistic and communicative experience is linked to the characteristics of communicative sphere.

Keywords: *experience, aesthetic experience, artistic experience, artistic and communicative experience.*